

Rellegint els versos de *Poemes en gris* de Manel Marí

per Marià Torres i Torres

Ara que es compleixen dos anys del traspàs del poeta i amic Manel Marí he considerat oportú fer una relectura del llibre que em va servir d'ocasió per conèixer el jove poeta: *Poemes en gris* (1999). He recuperat unes notes de lectura que havia pres per fer la presentació d'aquest mateix llibre a Eivissa el dia 27 del mes d'agost de 1999. Ara voldria fixar l'atenció de la meua relectura en la petjada que varen deixar quatre personalitats de la poesia en aquest llibre esmentat de Manel Marí: Marià Villangómez, Joan Salvat-Papasseit, Salvador Espriu i Omar Khayyam.

El mestratge de Marià Villangómez

Al llarg de les moltes i llargues estones de conversa formal i informal que vàrem poder compartir amb Manel Marí, mai ens va arribar a dir quin era el sonet que havia llegit Villangómez, i que li va valdre una crítica constructiva per part de l'admirat poeta. Manel Marí sí que ens va arribar a assegurar que anys més tard va ser un dels poemes publicats al primer recull titulat *Divuit poemes d'amors* que va aparèixer a la revista *Eivissa*. Del que no hi ha dubte és que Manel Marí va ser un bon lector de la poesia de Villangómez i justament va saber detectar i fer-se seus tota una sèrie de símbols que asseguraven que Villangómez també va ser un poeta enamorat, sentiment que reflecteix en molts poemes de la seua obra. No crec que Manel Marí hagués après ni admirat el rigor formal de la poesia de Villangómez només, sinó sobretot els elements de l'expressió de l'amor, i no de l'amor a la terra, com

Manel Marí i Marià Villangómez, a la casa d'aquest, el 30 d'agost de 1996 (fotografia: Marta Garcia Marí).

moltes vegades s'ha dit, sinó de l'amor d'un poeta també enamoratíssim d'una dona que estimava. Vegem-ne alguns exemples. La força de l'amor es fa present, i esdevé etern, com comentam més avall, i per això el poeta diu que vol tornar a néixer per estimar, que aquesta és la manera d'eternitzar l'amor i ho fa presentant tot un cúmul d'accions de futur. Així diu Manel Marí al poema que comença «M'hi avindrà a aquests nous marges» (pàg. 26): «M'hi avindrà, entendre, miraré, esperaré, rebré, t'estimaré, sobreviuré, recrearé...». Totes aquestes accions transcor-

reran damunt dos escenaris ben coneguts: les estances de la casa i el cos de l'estimada, que es concreta en metàfores eròtiques agafades de Salvat-Papasseit i de Villangómez: «i et rebré les genives amb l'ànsia d'un presagi...». Aquest poema ens recorda sens dubte el *Sonet* d'amor de Marià Villangómez, també carregat de referències amoroses, accions de futur i enumeració de les parts del cos de l'estimada: foc, mans, llavis, cabells... I encara és més clara la presència de l'expressió de l'amor de la poesia de Villangómez en el poema de Manel Marí: «Tot l'enyor que ara tinc puc dur-lo

Manel Marí, en una xerrada amb estudiants de l'IES Quartó de Portmany, el 9 de maig del 2001 (fotografia: Marià Torres i Torres).

entre les mans» (pàg. 42), i encara «Pentinava els teus ulls de saliva acurant-se» (pàg. 54). La imatge del poeta enamorat, sol i abatut pregonament, presentat com un naufrag, sol, desorientat i perdut a la platja, és una imatge ja molt ben treballada per Petrarca i Ausiàs March. Llegim a la pàgina 30 de *Poemes en gris*: «Si jaqueixo entregat el meu esguard al terra...», o la projecció de l'estat d'ànim damunt una natura glaçada: «Podem trobar l'escarxa d'un brostam despullat» (pàg. 21). Arribat a aquest punt pens que seria molt interessant poder conèixer quins varen ser els itineraris de lectura de Manel Marí, des de l'etapa de jove estudiant de batxillerat fins als darrers dies de la seua vida. No és gaire freqüent que un jove de vint-i-quatre anys, l'edat que tenia quan va presentar el poemari *Poemes en gris* al Premi Miquel Àngel Riera de Mallorca, tenguí una maduresa tan notable, maduresa que es reflecteix en la riquesa lèxica i d'imatges, que palesen una notable experiència de lectura de poesia, tan ben assimilada i transportada als seus versos. I encara més aquesta experiència que li ha fornit l'excel·lent riquesa lèxica, una mostra de la qual no m'he pogut estar de presentar aquí: «Jaquir, es-

querdar el silenci, eixorc, bleix, quimera, parpalls, gaubança, ànim espletat, gola ajupida, gronxar, marrides, amarades, tel brunyit, acalar, solcar, molsa, etc.».

La petjada de Joan Salvat-Papasseit

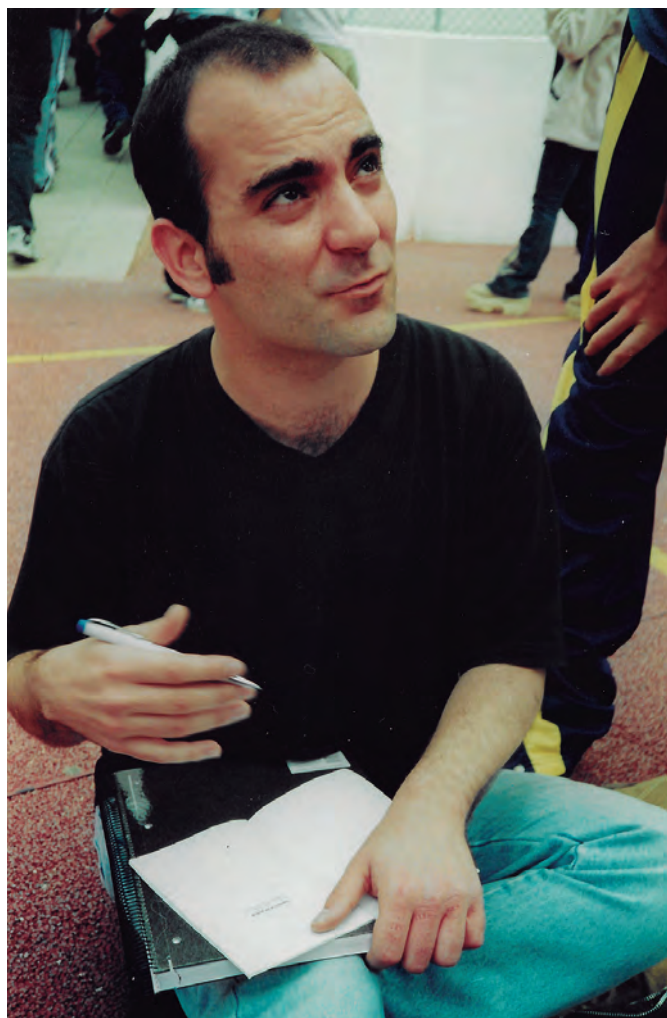
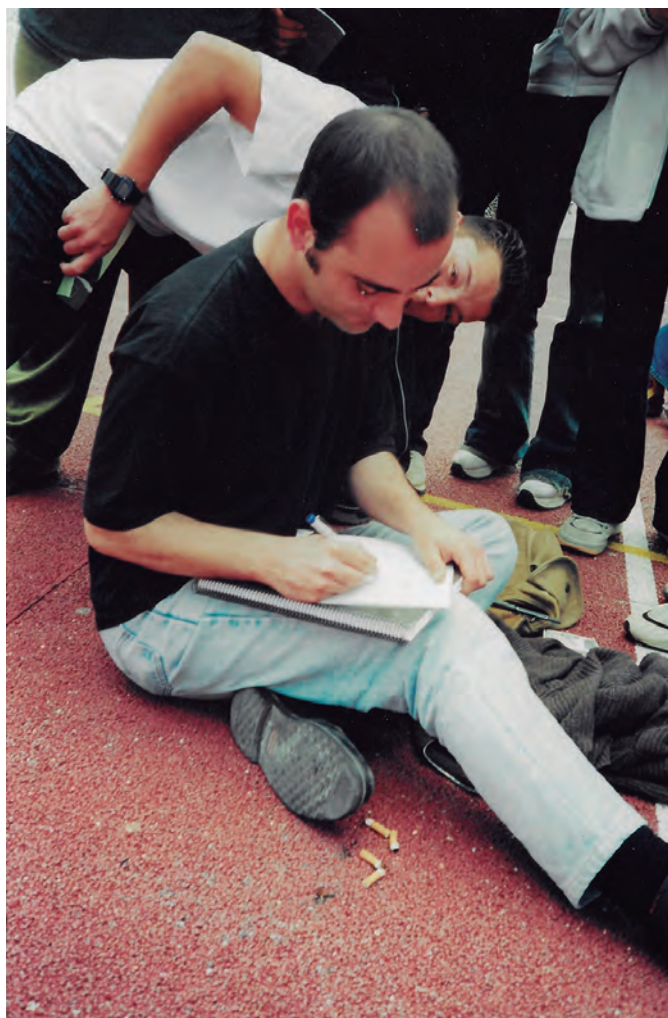
Estic quasi segur que la lectura del poemari de Joan Salvat-Papasseit *Poema de la rosa als llavis* va ser una experiència vital per a la iniciació del nostre poeta a la poesia. El goig per l'amor i l'actitud de rebel·lia juvenil de Salvat-Papasseit varen descobrir en Manel Marí els camins de l'expressió poètica. I podem començar reconeixent un paral·lelisme entre l'esquema del llibre de poesia amorosa del *Poema de la rosa als llavis* de Salvat-Papasseit i el llibre *Poemes en gris* de Manel Marí: tres poemes a manera de pròleg, seguits de vint-i-set poemes i dos poemes més d'epíleg. Tanmateix la presència dels símbols eròtics es manté sempre present en tota la poesia posterior de Manel Marí: «No tot és buit, no tot és pobre i un, / no tot tancat, al marge, a part de tot, / hi ha tants moments on calen les mans juntes», de *Tria impersonal* (1999). I encara més: «Recordo un altre instant d'allò que era estimar-te: / mos-

segàvem sense esma les cireres / i escopíem els pinyols / per sobre els nostros cossos que sagnaven», dins *Poemari de descortesia* (2000). I sobretot la imatge, o millor dit l'escena de l'adeu de l'estimada, amb el comiat identificat amb el xiulet del tren que s'allunya: diu Salvat-Papasseit al poema *Rails i més rails*: «Si xiula fort / penso que m'ha cridat»; i en el poema de Manel Marí trobam: «A l'altra part del vidre del finestral del tren / i un xiulet clausurant el teu gest de comiat» (*Poemes en gris*, 1999, pàg. 53, dins el poema «Recordo el teu somriure dolçament component-se»).

I la millor targeta d'autopresentació de Manel Marí la trobam a l'escrit que hi ha a la primera solapa del poemari *Tria impersonal* (1999), un poemari molt original perquè es tracta de poemes triats pels amics i amigues del poeta: «A cura dels amics i amigues que em vigilen», diu un parèntesi que explica el títol. Una severa actitud d'infant terrible es fa present en la seua poètica que dicta els versos: «Això d'escriure ve, com a tothom, de lluny i per necessitat, per no saber conviure amb els desastres i no saber contar-ho de viva veu. Després, he de reconèixer que això de la poesia va ser un instrument ideal per vendre a la meua família que la vida anàrquica i desordenada no era pas desídia, sinó bohèmia o romanticisme». És el goig de l'amor el qui marca el batec del cor enamorat del jove poeta i la intensitat d'aquest amor el duu a fer-se etern a través dels mots.

La veu de Salvador Espriu

Els moments d'absència amorosa esdevenen un moment de reflexió pregona sobre l'existència i la mort del poeta; aquesta reflexió és un tema recurrent en la poesia catalana, ja des del gran Ausiàs March. I el poeta Manel Marí s'expressa a la manera d'Espriu quan es disposa a recórrer els camins del laberint de la mort; així ho podem veure als poemes «Dubto a peus d'espigó i una brisa precària...» i «He deixat discorrent la ficció dels teus llavis...» (pàg. 36 i 37). I encara tenim la

Manel Marí, en una xerrada amb estudiants, el 9 de maig del 2001, signant dedicatòries d'un dels seus poemaris (fotografia: Marià Torres i Torres)

presència del cementiri al poema «Al cementiri vell d'Eivissa». I trobam un poema que és tot un epitafi a l'estil més clàssic: «Si amb dignitat cobrís de crits tots els papers...», i encara al poema «Amagant-nos dessota els epitafis / de qui ha caigut abans i després de nosaltres».

Trobam una altra referència espriuana en la imatge del poeta captaire d'amor pels carreranyes del cementiri, o la imatge del poeta mort i sepultat, quan des de dins del sepulcre deixa sortir la seua veu a través dels versos dels seus poemes: «Finalment tot el gebre /... Finalment l'expressió. L'explícit. El poema.» (pàg. 63).

La bohèmia d'Omar Khayyam

Aquestes notes de lectura de *Poemes en gris* no es poden cloure sense fer una referència a un antic poeta persa del segle XI, Omar

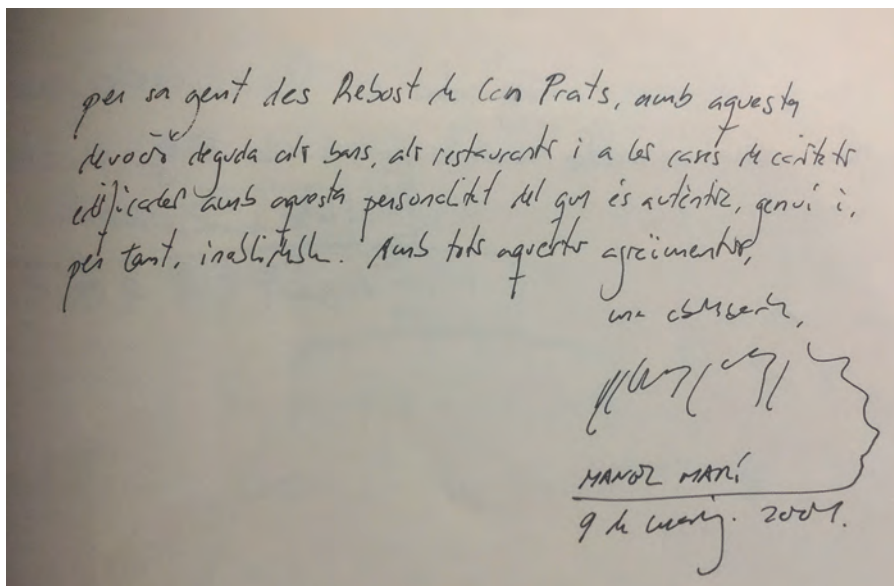
Khayyam. *Els Robaiat* d'Omar Khayyam varen ser durant molts anys el llibre de lectura que alimentava i acompanyava la vida diürna i nocturna de Manel Marí i la colla dels seus amics. Un estil de vida hedonista i l'exaltació del vi varen ser al llarg de la vida de Manel una constant que ja es reflecteix en els primers poemes que varen aparèixer al poemari que comentam i que va dar contingut i títol al darrer llibre *Tavernàries* (2016). El bar Can Pou, Es Glop, el cafè Madagascar varen ser llocs emblemàtics en la vida eivissenca de Manel Marí, que es reflecteixen a la seua poesia. «Aquestos bars són un espai de comunicació que compensaven els moments de solitud i l'absència», ens deia el poeta en una entrevista; malgrat els records que evoca la memòria: el tabac, la cervesa o el cafè, tres elements imprescindibles

de la vida del poeta. I ara sí, ja tanquem aquestes notes amb els darrers versos del poema *Can Pou* que acaba amb una reflexió que ens pot servir d'exemple de mester de poesia de Manel Marí, de saber jugar amb els mots de la vida més quotidiana, ben lligats amb una reflexió humana molt pegona:

Tal volta hi és l'ofrena d'un darrer
[café a mitges
que he jaquit per parlar-hi.
[Esbarrant-te hi ha el sucre
suficient per entendre que l'amarg
[és al dins.

Epíleg: sis dedicatòries

Endinsar-se al món de les dedicatòries que els autors fan a diferents lectors i/o destinataris dels seus llibres esdevé tota una aventura. És ben possible que moltes vegades els autors signin els seus

Dedicatòria del poeta Manel Marí a la gent des Rebot de Can Prats, del 9 de maig de 2001.

llibres d'una manera absolutament freda, rutinària i distant: pensem ara quantes vegades signen un llibre sense conèixer el destinatari, i encara moltes voltes sense tenir-lo present al moment de la dedicatòria. Pel que fa a les dedicatòries que escrivia Manel Marí són tota una altra història perquè revelen molt més que la circumstància i el moment de la signatura: solen ser una targeta de presentació de les seues intencions poètiques i a vegades expliquen molt més que molts dels poemes del llibre. O potser parlen del que no diuen els poemes. Aquest és el cas de les dedicatòries que Manel Marí va fer a l'autor d'aquest article. Consideram oportú fixar l'atenció dels lectors i lectores sobre algunes d'aquestes dedicatòries de Manel Marí perquè són una mena de presentació marginal però precisa del llibre dedicat. I no sempre tenim la sort de trobar el fet que els autors parlin explícitament

de la seua poesia. O almanco ens sentim acompanyats per l'autor al moment d'iniciar o de finalitzar la lectura del poemari. L'autor ens obre la porta i de manera molt sintètica ens inicia en la lectura de la seua obra. Deman disculpes als lectors i lectores d'aquest article per la meua gosadia a presentar aquestos escrits, conscient del contingut molt personal que contenen: però és l'interès de les paraules de Manel Marí que bé es mereixen que les comentem i no el destinatari d'aquestes dedicatòries. Seguim un ordre cronològic.

De *Poemes en gris* (1999): «Per en Marià Torres agraint-li, bàsicament, tota sa tasca que ha fet i encara ha de fer per sa recuperació cultural a casa nostra. D'eivissenc a eivissenc, una abraçada. Manel Marí. Juny, 1999».

Del *Poemari de descortesía* (2000): «Per en Marià Torres. Mira xato, si penses que s'escau una de-

dicatòria sensiblera, estàs apanyat. Hi ha ja massa confiança i massa complicitat com per sintetitzar-la amb unes paraules protocol·làries. Què tal si et pos «Val per una cervesa»? Trob que està més ajustat. Rep una abraçada i a la marxa. Manel Marí, 14 de setembre, 2000».

De *Paraula de poeta* (2000): «Per al company Marià Torres, company de lletra i puny, company de brega, company dels entusiasmes. Rubriquem l'abraçada! Manel Marí. 9 de maig, 2000».

De *Patrimoni dels dies* (2001): «Per en Marià Torres, mestre, company i amic, per tots els dies de conspiracions que encara han de quedar. Una abraçada, Manel Marí. 25 de maig, 2002».

Del poemari *El Tàlem* (2008): «Per en Marià Torres, aquestes instantànies d'intimitat urbana –o d'urbanisme íntim–, els racons de la ciutat que es conserven a la memòria de la pell. Amb tantes complicitats, Manel Marí. 13 de juliol, 2008».

També hem volgut presentar una dedicatòria que va fer el poeta un dia de l'any 2001 al restaurant Es Rebot de Can Prats, després d'haver compartit taula amb motiu d'haver pronunciat una conferència als alumnes de l'IES Quartó de Portmany:

«Per a sa gent des Rebot de Can Prats, amb aquesta devoció deguda als bars, als restaurants i a les cases de caritats edificades amb aquesta personalitat del que és autèntic, genuí i, per tant, inoblidable. Amb tots aquests agraïments, una abraçada. Manel Marí. 9 de maig, 2001».

Bibliografia

- MARÍ, Manel (1999). *Poemes en gris*. El Turó: Sa Nostra: Mallorca.
- TORRES I TORRES, Marià (2002). «Manel Marí: notes a una poètica jove». Revista *Eivissa*, núm. 38. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa.
- TORRES I TORRES, Marià (2018). «365 dies d'absència del poeta Manel Marí». *Diario de Ibiza*, 31/01/2019.

MARIÀ TORRES I TORRES ■

Villangómez, Salvat-Papasseit, Espriu i Omar Khayyam varen deixar petjada en la poesia de Manel Marí